

Zastupljenost lutke i lutkarskog medija u predškolskim ustanovama

Rački, Lana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:423931>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-30**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lana Rački

**ZASTUPLJENOST LUTKE I
LUTKARSKOG MEDIJA U
PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA**

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lana Rački

**ZASTUPLJENOST LUTKE I
LUTKARSKOG MEDIJA U
PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA**

Diplomski rad

MENTOR: doc.dr.sc. Marijana Županić Benić

Zagreb, rujan 2020.

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojoj mentorici doc. dr. sc. Marijani Županić Benić na svim savjetima i pomoći pri izradi diplomskog rada.

Hvala svim kolegama, a posebno mojim prijateljicama bez kojih studij ne bi prošao tako zabavno. Hvala R., za tri godine zajedničkog studiranja i hvala A., za svih 5 godina provedenih zajedno na fakultetu.

Najveća hvala za pružanje podrške od prvoškolske klupe do diplomskog rada upućujem svojim roditeljima i bratu Ediju.

Ovaj diplomski rad posvećujem Patriku.

„Lutke rade za svjetlost, za radost dječjih osmijeha koji i njih ozare u trenutku savršenog spoja života-bajke i bajke-života“ (Paljetak, 2007:8).

SADRŽAJ

SAŽETAK	
SUMMARY	
1. UVOD.....	1
2. LUTKA	2
3. IZRADA LUTAKA	3
4. LUTKA U ODGOJNO OBRAZOVNOM PROCESU	4
5. SCENSKA LUTKA	5
6. PEDAGOŠKA VRIJEDNOST DJEČJE IGRE SA SCENSKOM LUTKOM	6
7. LUTKARSKE PREDSTAVE.....	7
8. ODGOJITELJ I LUTKA	9
9. ODGOJITELJEVA LUTKARSKA IMPROVIZACIJA	10
10. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA	11
11. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA ZASTUPLJENOSTI LUTKE I LUTKARSKOG MEDIJA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA	12
11.1. CILJ RADA I ISTRAŽIVAČKA PITANJA	12
11.2. UZORAK I PRIKUPLJANJE PODATAKA.....	12
11.3. ANKETNI UPITNIK	13
11.4. MJERENJE	13
12. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	14
13. RASPRAVA.....	23
14. ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA	29
POPIS GRAFOVA	32
PRILOZI.....	33

SAŽETAK

Scenska lutka je temeljno izražajno sredstvo lutkarstva te se ona razlikuje od onih lutaka koje služe za igru. U radu su opisane brojne prednosti koje lutka donosi ukoliko ju odgojitelji koriste i primjenjuju u svom odgojno-obrazovnom radu. Lutkarstvo i scenska lutka vrlo su važni u odgoju predškolske djece i poticajni su za uspostavljanje lakše komunikacije, za lakšu prilagodbu djeteta u vrtićkoj odgojnoj skupini, za poticanje odgojnih vrijednosti, za stvaralačke aktivnosti kao i za razvoj samostalnosti i poticanje pozitivne slike o sebi. Nadalje, cilj rada bio je uvidjeti kakva je zastupljenost lutke i lutkarskog medija u predškolskim ustanovama. Istraživačka pitanja koja su se u anketi postavljala odgojiteljima jesu: Kakav je odnos odgojitelja prema lutkama i koriste li se njima? Koliko je lutka i u kojim situacijama prisutna u radu odgojitelja? Koju vrstu scenskih lutaka odgojitelji najčešće koriste u radu? Imaju li odgojitelji zastupljenu (fizički) scensku lutku u sobi dnevnog boravka?

Rezultati istraživanja pokazali su da gotovo tri četvrtine odgojitelja smatra svijet lutaka jednako bitnim kao i druge aktivnosti, velika većina smatra kako je lakše zadovoljiti razvojne potrebe djece kroz lutkarstvo, vjeruju u moć lutke, lutka im pomaže u svakodnevnim situacijama u komunikaciji s djecom i u rješavanju sukoba, no s druge strane, pokazalo se kako brojni odgojitelji nisu sigurni u vlastite kompetencije za primjenu lutke u ostvarivanju kurikularnih ciljeva. Odgojitelji najčešće koriste štapne lutke, rjeđe ginjole, zatim prstne lutke, zijevalice te ostale lutke. Učestalost korištenja lutaka proteže se od svaki dan do jednom mjesečno, a lutku nikada ne koristi samo 5 od 147 odgojiteljica koje su sudjelovale u ovom istraživanju. Dobiveni rezultat o tome kako manje od pola odgojitelja ima fizički zastupljenu scensku lutku u sobi dnevnog boravka bilo bi zanimljivo dalje istražiti te uvidjeti koji je razlog tome.

Ključne riječi: *odgojitelj, odgojno-obrazovni rad, predškolsko dijete, scenska lutka, zastupljenost lutke*

SUMMARY

A scene puppet is the main medium of puppetry and it is different from puppets used in child's play. In this work, presented and described are many advantages of a puppet when used in educational work. Puppetry and a scene puppet are extremely important in the education of preschool children. They provide a way for easier communication and easier adjustment of a child to their preschool group. Also, they encourage educational values, creative activities, and development of children's independence and positive self-image. Furthermore, the goal of this work was to examine the presence of a puppet and puppetry in preschool institutions. The research questions used in the questionnaire that educators completed were: "What is the educator's stance toward using puppets and if they use them?", "How much and in what situations they use a puppet in their work?", "What type of puppets they use the most in their work?", and "Do preschool teachers have a scene puppet physically present in their working environment, such as a room?".

The results showed that almost three quarters of the educators in this research consider the world of puppets as important as all the other educational activities. A large majority thinks it is easier to satisfy a child's developmental needs by using puppetry and also considers that the power of a puppet is to help them in everyday situations, such as in communicating with children and resolving any conflict that might arise. On the other hand, many educators admitted to not feeling confident in their competence to use a puppet in order to reach the curricular goals. Educators most often use stick puppets, a little less often guignol puppets, then finger puppets, mouth puppet, etc. The frequency of using a puppet ranges from every day to once a month, and only 5 of 147 educators in this research reported not ever using a puppet. Finally, only less than a half of educators reported having a puppet physically present in their working environment, such as a room, which could be interesting for future research.

Key words: *educator, educational work, preschool child, a scene puppet, puppet presence*

1. UVOD

Ovaj rad ukazuje na važnost lutke i djetetovog odrastanja te na vrijednost primjene lutke u svakodnevnom odgojno – obrazovnom radu odgajatelja s djecom od najranije dobi. Lutka je vizualan, čujan i taktilan „instrument“ koji potiče djetetovu osjetljivost za poticaje iz okoline te znatno potiče verbalnu i neverbalnu komunikaciju, kako s odgojiteljem tako i s vršnjacima. Uključivanje lutke u odgojno-obrazovni proces u dječjem vrtiću pruža mnoge mogućnosti za kreativan pedagoški pristup. Uz igre lutkama, lutkarenje, pričanje s lutkama, razgovor s lutkama i učenje lutkama odgojitelj može lakše ostvariti kurikularne ciljeve to jest odgojno-obrazovni pristup koji polazi od djetetovih prava i potreba, usmjerenosti na dijete i interakciju među djecom, poticanja razvoja djetetove pozitivne slike o sebi, razvoja djetetove samostalnosti, socijalne kompetencije i stvaralaštva (Ivon, 2013). „Ljubav prema scenskoj lutki potrebno je razvijati od najmlađih dana. Lutka je najznačajniji djetetov stimulator, gdje stimulacija uzrokuje djetetovu uzbuđenost, ushit i razigranost. Djeca se vole igrati na način koji im omogućava da repliciraju svijet odraslih, a lutke im omogućuju takvu vrstu igre i osjećaj da se nalaze u svijetu odraslih. Odgojni element ugrađen u predstave lutaka i lutkara za mališane sam po sebi je razumljiv“ (Čečuk, 2009:64). Lutka odgojitelju može poslužiti kao vjerna pomoćnica u radu, a djetetu kao oslonac u teškim trenucima te kao prijatelj u trenucima sreće i zabave. Lutkin blagin osmijeh, neukrotiva kosa i ruke stvorene za zagrljaj, izvor su kreativnosti i pogodno sredstvo za rad. No ipak, odrasloj osobi, u ovom slučaju odgojiteljima, potrebna su znanja za primjenu lutaka u radu, znanje za upuštanje u lutkarske igre i znanja o velikom potencijalu lutaka. Zastupljenost scenske lutke u životu djece ovisi o odgajateljima i učiteljima, koji kroz svoj rad i nastavu mogu uvesti različite lutkarske sadržaje. Dijete će se s lutkom najprije upoznati u predškolskoj ustanovi, a rjeđe u svome domu ili u profesionalnom lutkarskom kazalištu. Majaron (2004) navodi kako lutka oživljava samo u rukama animatora, stoga ni najsavršenija lutka ne može poslužiti u odgojno-obrazovnom procesu ukoliko se ne oživi kroz igrokaz ili kratku improvizaciju. Da lutka ne bi izgubila svoju svrhu, dijete se s njom treba moći igrati. Lutka koja je samo postavljena na policu čini samo običan ukras. Lutkarske igre koje izvede odgojitelji objedinjuju književnu, glumačku, likovnu i glazbenu umjetnost, a lutkarski igrokazi su igre s lutkama gdje se traži poseban lutkarski način u pokretu i govoru. Često puta je rad odgajatelja i djece na pripremanju lutkarskog igrokaza značajniji negoli rezultat rada, odnosno sam igrokaz. Za Šimunov (2008) je to prije svega tako zato što je zajednički rad dobra odgojna vrijednost.

2. LUTKA

„Svijet lutaka je svijet poezije, humora, satire, fantastike, svijet koji ne poznaje granice između ljudi, životinja, biljaka i predmeta. To je izmišljen i stiliziran svijet satkan od najtananijeg prediva – fantastije“ (Pokrivka, 1978:9). Drugim riječima, lutke mogu letjeti, nestajati, smanjivati se, lutke životinje govore ljudskim glasom, a predmeti također oživljavaju. Lutke su jednostavne i poetične te su u svojim pokretima slobodnije i pokretnije od živog glumca.

Lutka je glavno izražajno sredstvo lutkarstva, no sami pojam „lutka“ je mnogoznačan jer podrazumijeva bilo koju figuru namijenjenu dječjoj igri, lutku igračku, modnu lutku, porculansku i plastičnu lutku, scensku lutku, ali i raznovrsne igračke mogu služiti u lutkarskoj igri. U literaturi postoje različite definicije lutke (Županić Benić, 2019). Paljetak (2007) govori kako je lutka neživa stvar koja istovremeno reprezentira život i živi, pogotovo scenska lutka. Lutka i čovjek su simbiotično biće te ih je nemoguće odijeliti. Snagu lutke vidimo u tome što lutka može sve što i čovjek, a čovjek ne može sve što može lutka.

Svako dijete u nekom životnom trenutku poželi imati lutku, čudesno biće kojem daje jedno određeno ili više različitih značenja. Lutka je djetetov partner, ali i poslušan sluga koji bi trebao ispuniti njegove želje pa zato dijete lutku miluje, ali i tuče. Lutka ima uvijek isti izraz lica, ali se zato služi sebi svojstvenim pokretima koji su često nezgrapni i prenatlačni što lutki daje posebnu draž. Također, može letjeti, nestajati, smanjiti se ili porasti pa je na taj način svojim kretnjama ponekad pokretnija od živoga glumca (Šimunov, 2007).

Lutka se može definirati kao nepokrenuta figura koju čovjek pokreće u prostoru s ciljem da promijeni njezinu funkciju i značenje (Vigato, 2011).

Lutka je sastavni dio dječjeg života, bilo da se radi o igri s lutkom ili o lutki na sceni. S lutkom u rukama dijete razvija najbolje strane svoje ličnosti, a s lutkom na sceni se identificira te također razvija vlastitu ličnost (Vukonić-Žunić, Delaš, 2006).

„Lutka zna što radi. Lutka je pametna. Lutka je savršena. Ona je uvijek samo ono što treba biti“ (Paljetak, 2007: 8).

3. IZRADA LUTAKA

„Osnovno je načelo pri izradi lutaka da se upotrebnii predmeti uz minimalne dodatke pretvore u lutku“ (Vigato, 2011:32).

Za izradu lutaka nije potrebno utrošiti mnogo vremena. Važno je poštivati osnovnu konstrukciju lutke što znači da lutka treba imati glavu, tijelo, ruke i noge te da se svi ti dijelovi mogu animirati. Pri izradi ne treba pažnju pridavati sitnim detaljima zato što se već na nekoliko metara ne vide. Potrebno je upotrijebiti krupne detalje koji imaju funkciju u lutkarskoj igri (Vigato, 2011). Prilikom kreiranja lutke naglašavamo ono što je najizraženije – glava s istaknutim licem. Glava je u prvom planu jer njome komuniciramo s okolinom i obrnuto. Prilikom kreacije lutke određujemo karakter lutke koji likovno izražavamo i naglašavamo tako da on bude vizualno jasan i prepoznatljiv svima koji ga vide. Nos daje osobnost svakoj lutki, oči su često asimetrične, daju život lutki i komuniciraju s publikom, a usta su kod većine tipova lutaka samo naznačena. Izuzetak su lutke zijevalice jer njihova usta imaju jednu od glavnih uloga na licu i mogu gotovo sve. Tijelo lutke ovisi o samoj njezinoj vrsti (Županić Benić, 2019).

Kroflin (2019) navodi da lutke mogu biti napravljene od bilo čega. Dakle, dramski redatelj svoje glumce bira, a lutkar ih stvara. Za lutkarsku predstavu, kao i za izradu same lutke, važan je materijal. Krivo upotrebljen materijal može izazvati komični efekt ili primjerice učiniti da nekog junaka ne gledamo kao takvog. Dočaravanje podmorskog svijeta pomoću scenografije od krute plastike vrlo je vjerojatno osuđeno na propast, kao i vitez izrađen od spužve, koji se savija i ne proizvodi nikakav zvuk, vrlo vjerojatno će izazvati podsmijeh (Vigato, 2019).

Kada djeca sama izrađuju lutke za svoje predstave tada imaju priliku razviti mnoge vještine i stvaralačke sposobnosti. „Poželjno je da dijete samo stvara lutku jer tada je lutka samo njegova, zamišljena u njegovoj mašti, napravljena njegovim rukama, oživljena njegovom energijom i osjećajima“ (Majaron, 2002; prema Ivon, 2010).

Županić Benić (2019) navodi kako izrada lutaka, scenografije i kostima te samo animiranje lutke izrazito stimulira rad ruku, područje tjelesno-kinestetičke inteligencije, misaonih aktivnosti i razvoj govora.

4. LUTKA U ODGOJNO OBRAZOVNOM PROCESU

Lutka u odgojno obrazovnom procesu mnogo pomaže, no kao sa svim ostalim medijima, s njom ne treba pretjerivati. Bilo koji predmet oko nas može postati lutka, samo ga treba oživjeti. Lutka može probuditi, potaknuti i razviti dječju maštu. Služi kao terapijsko sredstvo za razbijanje psiholoških barijera, oslobađanja strahova, frustracija i opuštanja. Lutka može biti poticaj za kreaciju te edukativno-didaktičko sredstvo koje izražava obrazovne sadržaje i povezuje ih sa subjektom (Coffou, 2004).

Uključivanje lutke u odgojno-obrazovni proces pruža mnoge mogućnosti za kreativan pedagoški pristup jer se kroz igre lutkama, lutkarenje, pričanje s lutkama, razgovor s lutkama i učenje s lutkama lakše mogu ostvariti kurikularni ciljevi te se znatno može ublažiti direktivan pristup prema djeci (Renfro, 1982; prema Ivon, 2010).

Lutke mogu biti važno sredstvo u mnogim oblicima kreiranja poticajnog okruženja za učenje, kako u vrtiću tako i u školi. Odraslima koji su uključeni u odgojno-obrazovni proces lutka može biti pomoćnik za kojeg je potrebno samo malo mašte kako bi se stvorilo nadahnujuće ozračje u kojem će djeca s užitkom učiti. Tada će djeca imati osjećaj da ih odgojitelj zabavlja, a ne samo uči. Prisutnost lutke i njezina svrha, ovisno o situaciji, može biti odgojne, obrazovne ili spontane stvaralačke naravi. Implementacija lutke za rad u vrtiću ovisi o odgojitelju to jest o njegovom zanimanju za pojedine umjetnosti. Moguće je razvijati likovno stvaralaštvo putem izrade lutaka ili scenske oblike izražavanja s naglaskom na komunikaciji i kreiranjem predstave. Lutka djetetu omogućava da kroz spontanu igru prerađuje različite situacije u kojima ono samo kreira izlaz iz određene situacije, pronalazi i odabire mogući rasplet. Lutka odgojiteljima omogućava da na jednostavan i zabavan način komuniciraju s djetetom i uključe dijete neizravno u proces učenja. S obzirom na to da lutka omogućuje odgojiteljima da uspostave lakšu komunikaciju s djetetom, velika dobrobit korištenja lutke vidljiva je i u komunikaciji s djetetom s posebnim potrebama (Županić Benić, 2019)

Prema Ivon (2010) lutka osobito pomaže odgojitelju u radu s djecom s posebnim potrebama jer neverbalna i simbolička komunikacija kroz lutku pomaže da djeca s tim teškoćama uspostave odnos sa svojom sredinom i postupno steknu pozitivnu sliku o sebi.

Lutka kao sredstvo za poticanje pozitivne slike o sebi, posebno je vrijedno kada lutka dođe u ruke sramežljivog djeteta. Pomoću dijete će se lakše obratiti prijatelju i lakše će izreći

svoje osjećaje, misli i ideje. Animirajući lutku, sva djetetova energija usmjerena je na lutku, tada lutka ima glavnu ulogu, svi gledaju u nju i sve ideje i pogreške pripisuju se lutki (Majaron, 2004; prema Tomasović, 2016).

Mogućnosti lutke su jednostavno neizmjerne. Županić Benić (2019) navodi kako se lutke mogu koristiti u igrama uloga, u malim grupama kad se djeca u slobodno vrijeme sama povežu u malu skupinu i improviziraju, u jutarnjem krugu, u sobi dnevnog boravka ili izvan nje, u bilo kojem dijelu dana te u raznim aktivnostima. Iako postoji mnogo različitih vrsta lutaka, najpraktičnije su one koje se samo navuku na ruku, poput ginjola, zijevalica ili prstnih lutaka. Vizualna privlačnost, taktilnost i mogućnost pokretanja lutke omogućuje da se dijete angažira u cjelosti. Drugim riječima, tjelesno, emotivno, intelektualno i stvaralački.

5. SCENSKA LUTKA

Scenska lutka, za razliku od „gotove lutke“, više angažira dijete u igri i ne oduzima mu kreativnost i stvaralačko sudjelovanje (Šimunov, 2008).

Najvažnija osobina scenske lutke jest mogućnost pokreta i dramskog izraza kroz tu kretnju. Likovni izraz scenske lutke je pojednostavljen, stiliziran i pun mogućnosti. lutka dobiva smisao tek kad se razigra na sceni. Nije potrebna pretjerana karikatura i treba izbjegavati ružnu deformaciju likova te forsiranu ekspresiju koja vodi do neprepoznavanja lika. Ako se dijete ne može identificirati s lutkom onda takva lutka ne razigrava dječju maštu i ometa uspostavljanje emotivnog kontakta. lutka mora biti lutkarski funkcionalna kako bi mogla obavljati one radnje koje su vezane za njezin karakter (Pokrivka, 1978).

„Iako dijete zna tko pokreće lutku, ono što lutka kaže i napravi „zakon“ je za dijete jer ona pokreće njegove emocije, stimulira njegova osjetila, pa izrečeni sadržaj uvijek mora biti pozorno izabran“ (Kraljević, 2003:10).

Lutke se mogu podijeliti prema načinu pokretanja (rukom, štapom ili koncima) odnosno dijele se na ručne lutke (ginjol i zijevalica), lutke na štapu (javajke, lutke za kazalište sjena i velike lutke) te lutke na koncima (marionete). Lutke također možemo podijeliti i s obzirom na poziciju s koje se animiraju. Tako razlikujemo one koje se animiraju odozdo (ručne lutke, štapne lutke) i odozgo (marionete na koncima i marionete na žici) te animacija lutaka na stolu (stolne lutke, hibridne forme koje spajaju zijevalicu i javajku te animacija predmeta i materijala (Županić Benić, 2009). Varl (2000) navodi da je ručna lutka na

pozornici najživahnija zato što ju pokreću ljudski prsti te joj daju gipkost i dlan koji omogućava brze pomake i kretnje.

Lutke koje odstupaju od gore navedenih kategorija, a jednako su važne za razvoj lutkarstva su Bunraku-lutke (japanske lutke, animiraju je tri lutkara), velike ili divovske lutke (glumac odvoji masku od lica i stavi je na štap, može ih pokretati jedan ili više ljudi), Bauhaus i lutka (na plesače je pričvršćen kostim koji ograničava kretanje, a omogućen mu je samo jedan pokret). Crno kazalište je poput kazališta sjena jer ovisi o svjetlu (koristi se ultraljubičasto svjetlo) (Županić Benić, 2019). Lutke za crno kazalište nazivaju se lutke trikovi koje se prave od različitih predmeta i materijala. Može se reći da crno kazalište upotrebljava sredstva svih lutkarskih tehnika. Pozadina pozornice presvučena je crnom tkaninom, lutkari su obučeni u crno, a lutke su osvijetljene (Pokrivka, 1978).

Scensku lutku možemo promatrati u dječjem vrtiću, lutkarskom kazalištu, muzeju, prostoru gdje živimo, ali je trebamo i promatrati s ciljem da kod djece razvijamo znatiželju, kreativno mišljenje, poticati ih da je animiraju i stvore vlastiti izričaj (Šimunov, 2007).

„Ljubav prema scenskoj lutki potrebno je razvijati od najmlađih dana. Lutka je najznačajniji djetetov stimulator, gdje stimulacija uzrokuje djetetovu uzbuđenost, ushit i razigranost. Djeca se vole igrati na način koji im omogućava da repliciraju svijet odraslih, a lutke im omogućuju takvu vrstu igre i osjećaj da se nalaze u svijetu odraslih. Odgojni element ugrađen u predstave lutaka i lutkara za mališane sam po sebi je razumljiv“ (Čečuk, 2009:64).

6. PEDAGOŠKA VRIJEDNOST DJEČJE IGRE SA SCENSKOM LUTKOM

Scenska lutka omogućava predškolskom djetetu prividno, ali vrlo sugestivno oživljavanje lutke koje nudi djetetu sudjelovanje u zamišljenom svijetu koji sam stvara u igri. Pokreće njegov misaoni, fantazijski i emocionalni svijet te omogućuje da dijete riječima izražava svoj intimni doživljaj svijeta. Bitno je da se lutka jednostavno pokreće te da nije preteška ni prevelika. Pokrivka (1978) ističe najpogodnije scenske lutke za igru djecu: štapne lutke, ginjol lutke, lutke sjene, plošne lutke, lutke na prstima i marionete u najjednostavnijoj formi. Scenski prostor također treba biti jednostavan i stiliziran. Najčešće je to lagan, pokretan i prilagođen visi djece paravan ili nekoliko paravana koji se mogu kombinirati. Dijete kroz igru može realnost mijenjati po svojoj volji, no igra nije čista imitacija djetetova iskustva, već oblik djetetove interpretacije stvarnosti. Igre sa scenskim lutkama spadaju u govorne igre jer se dijete služi jezičnim simbolima kao sredstvom izražavanja misli i osjećaja.

To je jedan oblik kreativnog izražavanja djeteta predškolske dobi. Prema Kraljević (2003) scenska lutka poziva dijete na igru i govor u kojem dijete stvara svoje govorne tvorevine te govor koji oživljava tekstove.

Ivon (2010) navodi da dijete uzima lutku u ruke sa željom da lutka progovori. Djeca eksperimentiraju s različitim zvukovima i glasovima, daju glas lutki kao i život.

Nadalje, dijete u igri sa scenskim lutkama razvija simboličnu transformaciju iskustva. Takve igre su ogledalo stvaralačkih potencijala djeteta, njegove inteligencije, stvaralačke mašte, jezičnih mogućnosti, emocionalnog izražavanja, glazbenog stvaralaštva, estetske osjećajnosti itd. Igre sa scenskim lutkama omogućavaju djetetu izražavanje emocija na način da svoje iskustvo smjeste u jezičnu cjelinu, prenesu svoju emocionalnu uznemirenost i da s lutkom raspravlja o problemima, nesvjesno ih analizira. Dijete u ovim igrama razvija svoje govorno stvaralaštvo jer se razvija od jedne riječi do rečenice te potom oblikuje cjelovite sadržaje. Ukoliko djeca dramatiziraju neki umjetnički tekst onda preuzimaju manje jezične strukture, stiliziraju rečenice i stilske figure. Djeca također oponašaju situacije u obitelji ili društvu u kojemu još ne mogu izravno sudjelovati. Isto tako, igre sa scenskim lutkama socijaliziraju djecu i doprinose razvoju pozitivnih crta ličnosti zato što djeca postepeno razvijaju solidarnost, uzajamnost, pravednost i suradnju. Možemo zaključiti kako se u ovim igrama otkriva ličnost djeteta jer dijete spontano i neposredno preko lutke izražava svoj intimni doživljaj svijeta (Pokrivka, 1978).

Svaka lutkarska igra objedinjuje u sebi likovnu umjetnost, glumu, literaturu, glazbu pa zbog toga djeluje istovremeno na više osjetila kod djece i može biti izvor vrijednih estetskih doživljaja (Pokrivka, 1978).

7. LUTKARSKE PREDSTAVE

„Predstava počinje za one navrijeme prispjele, za one zakašnjele i za one koji dođu u posljednjem trenutku. Ljepote ima dovoljno. I tajne. Sasvim korisne, za svakodnevnu upotrebu“ (Paljetak, 2007).

Općenito, jedinstvo lutkarskog kazališta jest sinteza živog glasa i oživljene lutke jer lutka s jedne strane ima drveni pokret, a s druge strane govori u raznim nijansama, glasom lutkara. Rekviziti mogu biti bilo koji predmeti iz života, kao što i lutka može biti bilo koji predmet (Vigato, 2011).

Kazališna odnosno lutkarska predstava veliki je poticatelj pozornosti, mašte i stvaralaštva te je pomagač da se vidi, čuje, doživi, ponovi, nauči, a da se pritom uživa (Kraljević, 2003).

Na lutkarske predstave djeca dolaze s osjećajem da se uopće ne udaljuju od svog istinskog svijeta jer znamo da je djetetov svijet isprepleten maštom i da nikada ne znamo je li stolac u dječjoj sobi samo stolac ili trenutno ima neku drugu funkciju. Dijete se najpotpunije može izraziti i ostvariti u igri, stoga je lutkarsko kazalište zacijelo dobro okruženje za djecu (Čečuk, 2009).

Gledanjem lutkarskih predstava ili sudjelovanjem u istima te uporabom lutaka za prikazivanje priče potičemo spoznajni razvoj i sposobnosti za kreativno izražavanje te pridonosimo razvoju socijalnih ciljeva i etičkih vrijednosti. Kada se skupina djece odluči za izvođenje lutkarske predstave u skupini, vrlo brzo i gotovo uvijek se skupi publika koja se sastoji od ostale djece iz skupine (Ivon, 2010).

Lutkarska predstava može, ali i ne mora imati odgojnu poruku. Lutkarski se igrokazi za djecu vode više umjetničko-estetskom i poetskom doživljaju nego moralno-didaktični i edukativnim izražavanjem. Ipak, koji god doživljaj se želi u djetetu pobuditi, mora se paziti na izbor teksta jer on ne smije zbunjivati i biti nerazumljiv djetetu (Glibo, 2000).

Scenografija malih lutkarskih igara nije komplicirana nego više ima simboličan karakter. Treba paziti na stilsko jedinstvo dekora i lutaka, na stilsko jedinstvo materijala od kojeg su lutke napravljene te na približno iste proporcije lutaka. Pozadina scenskog prostora može biti zid ili jednoboja mirna i ugodna tkanina (Pokrivka, 1978). Korištenje paravana je viši stupanj semantičkog značenja jer odvaja stvarni od nestvarnog svijeta (Vigato, 2011).

Djetetu treba omogućiti da iskustvom rada na lutkarskoj predstavi stječe i razvija različite vještine i sposobnosti. To se može ostvariti kroz umjetnost i likovno stvaranje, izrađujući lutke i scenografiju ili osmišljajući igrokaz (Županić Benić, 2019).

Najčešće vrste lutaka koje se koriste za scenu su ginjol, lutka na štapu, marioneta i kazalište sjena. Ginjol se koristi najviše za predstavljanje lirske lutkarske igre i svojim grotesknim izgledom izaziva smijeh. Lutke na štapu prikazuju malo psiholoških procesa, a marionete su najbolje za statične predstave jer imaju stilizirane pokrete (Kolar, 1992; prema Vigato 2011).

8. ODGOJITELJ I LUTKA

Lutka je važno odgojno-obrazovno sredstvo isto kao i terapijsko sredstvo, poticaj za kreativno izražavanje te pokretač najraznovrsnijih igara. Poštujući djetetovu potrebu za igrom i nudeći mu pritom lutku, obogaćujemo njegovo iskustvo. Prema Ivon (2010) uporaba lutke u svakodnevnim situacijama odgojitelju pomaže da lakše uspostavi i održi pozitivnu komunikaciju s djecom. Lutka u odgojiteljevim rukama pomaže djetetu da bolje razumije pravila ponašanja te im pomaže da se uključe u razne svakodnevne situacije u vrtiću. Odgojitelj se uz pomoć lutke može više približiti djeci, poslati im poruke preko lutke i tako steći njihovo povjerenje. Upotreba lutke olakšat će odgojitelju uvid u djetetove probleme na način da govori lutka, a ne odgojitelj. Nadalje, lutka pomaže odgojitelju potaknuti i produbiti djetetovo zanimanje za proučavanje neke teme. Kada je odgojitelj „usporedni igrač“ u igri s djecom, tada organizira vlastitu igru usporedno s njihovom igrom, zanimljivo je kako djeca tada mogu naučiti mnogo toga: kako držati lutku, kako je animirati, kako joj posuditi glas itd. Odgojitelj može i posredno ući u igru kao „sudionik“ s lutkom u ruci te će na taj način ublažiti izravan ulazak odraslog u igru. „Mnogi odgojitelji smatraju da je lutka „dječja stvar“ i da je ne treba posebno nuditi djetetu. No, odgojitelji koji je svakodnevno koriste u odgojno-obrazovnom radu vide mnoge njezine prednosti u komunikaciji s djecom i u poticanju njihove igre“ (Ivon, 2010:74).

Odgojitelj motivira djecu na igru razgovorom, pjesmom, glazbom, zagonetkom, lutkama te uz to potiče djecu svojom igrom. Može izvoditi lutkarske improvizacije kao što su monolog, dijalog, ples i pantomina, kratke igrokaze, dramatizacije pjesama i slično (Pokrivka, 1978).

Odgojitelj lutkarske igre može koristiti u svim odgojno-obrazovnim područjima. Najčešće se koriste u području jezika, području prirode i društvenog života, ekologije, pri usvajanju osnovnih matematičkih pojmova, zdravstvenom odgoju te raznim drugim područjima (Šimunov, 2008). Kroflin (2004) ističe kako odgojiteljevo korištenje lutke može doprinijeti humanijem i manje stresnom odgojno-obrazovnom sustavu prilikom djetetove integracije u grupu gdje počinje njegov proces socijalizacije.

S obzirom na model socijalnog učenja i ponašanja djeteta, zanimljivo je kako djeca oponašaju odgojitelja i vole određenu lutku koju su vidjela kod odgojitelja ili će razgovarati/pjevati točno onako kao i odgojitelj. Dijete će oponašati način na koji se odgojitelj ponaša s lutkom, kako komunicira s njom, kako manipulira ili kako je izrađuje. Isto tako, djeca kasnije

u svojoj igri oponašaju omiljeni lik koji su naprimjer vidjeli u lutkarskoj predstavi, u filmu ili na televiziji (Bandura, 1978; 1986; prema Ivon, 2010). Starija djeca svjesno izdvajaju iz igre odgojitelja neke zahtjeve u animaciji lutke kao što su držanje, hod, visina i slično te ih nastoje primijeniti u svojoj igri (Pokrivka, 1978).

Igre s lutkom potiču široko likovno, glazbeno, govorno, dramsko dječje stvaralaštvo te pridonose razvoju mašte i intelekta (Šimunov, 2007).

Lutka ima mnoge prednosti u komunikaciji s djecom i u poticanju njihove igre. „Kada odgojitelj verbalno i neverbalno komunicira preko lutke, potiče razvoj empatije kod djece, a istovremeno usavršava vlastite sposobnosti uživljavanja (Ivon, 2010:77). Rezultati ispitivanja Ivon (2005) pokazuju da empatičniji odgojitelji češće i na različite načine koriste lutku u svojem odgojno-obrazovnom radu. Drugim riječima, postoji povezanost odgojiteljeve empatije i upotrebe lutke u odgojno-obrazovnom radu.

Lutka pomaže odgojitelju da se odvoji od svog mišljenja i da zauzme djetetovo stajalište. Majaron (2004) navodi kako lutka „prisiljava“ odgojitelja da postane „drugi“ u skupini (Ivon, 2010).

„...uporaba lutke u odgojno-obrazovnom radu u predškolskim ustanovama ne bi smjela biti tek pitanje odluke pojedinca da je primjenjuje, nego nužan pedagoški kontekst i pristup u odgojnoj komunikaciji i interakciji s djecom“ (Ivon, 2010:93).

9. ODGOJITELJEVA LUTKARSKA IMPROVIZACIJA

Odgojitelj u igrama s lutkom mora biti vođen svojom kreativnošću te su takve igre odgojiteljev najkraći i najljepši put u srž lutkarstva. Da bi odgojiteljeva lutkarska improvizacija imala pedagošku vrijednost potrebno je da odgojitelj bude originalan i da se ne ponavlja. Također, treba izbjegavati pretjerano sladunjanje. Improvizacija treba odisati nježnošću i razigranošću te treba podsjećati na dječju igru. Govor odgojitelja mora biti čist i jasan, a zapleti ne smiju proizlaziti iz grubih sukoba lutaka. Potrebno je da improvizacija oscilira od lirizma do humora.

Osnovne forme lutkarske improvizacije su monolog, dijalog, ples i pantomima (Ivon, 1978).

Lutkarske improvizacije mogu odgojitelju koristiti u raznovrsnim situacijama u odgojno-obrazovnom procesu, koje se ne mogu uvijek predvidjeti. Isto tako, odgojitelj s

lutkom može motivirati ili okupiti djecu za neku aktivnost, može uspavljivati djecu, poticati djecu da usvoje neke kulturno-higijenske navike i sl. Lutkarske improvizacije mogu odgojitelju pomoći i prilikom adaptacije djeteta u vrtić.

10. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

Uporaba lutke i njena zastupljenost u vrtiću ovisi o samom odgojitelju, o njegovom poznavanju materije i senzibilitetu za lutkarstvo. Prvenstveno je bitan interes za uvođenje lutke u odgojno-obrazovni proces, a zatim i volja odgojitelja za takav način rada te zanimanje i otvorenost prema primjeni lutke za ostvarivanje komunikacije s djecom. Istraživanja su pokazala da odgojitelji imaju pozitivno mišljenje o primjeni lutke u odgojno-obrazovnom procesu (Ivon, 2013; Korošec, 2004; Korošec, 2015; Debouny, 2004; Caamano, 2004; Brėdiktyė, 2004; prema Źupanić Benić 2019).

„Mnoga istraživanja upravo naglašavaju ulogu lutke kao medija koji kod djeteta poboljšava komunikaciju, bogati rječnik, poboljšava razumijevanje semiotičko-simboličke vrijednosti vizualnih znakova, zatim jezika neverbalne komunikacije te utječe na razumijevanje osjećaja, razvoju motorike i suradničkih odnosa“ (Majaron, 2004; prema Źupanić Benić, 2019:118).

Unatoč svim prednostima koje rad s lutkom u odgojno-obrazovnom procesu donosi, lutkarstvo je nedovoljno zastupljeno, kako u nastavnim planovima i programima, tako i u inicijalnom obrazovanju odgojitelja (Caamano, 2004; prema Źupanić Benić, 2019).

Korošec (2013: 510) je provela istraživanje koje pokazuje da odgojitelji koriste lutke češće od učitelja te da imaju pozitivniji stav prema primjeni i utjecaju lutke na kreativnost i socijalizaciju. Navedeni rezultati pokazuju da oni odgojitelji koji se često koriste lutkom smatraju lutku kao učinkovito sredstvo za učenje i vjeruju da pozitivno utječe na društveni i emocionalni razvoj djeteta (Tomasović, 2016).

Mnogi autori naglašavaju kako lutke imaju moć da zaokupe djetetovu pažnju i da usmjere koncentraciju djece, a da ona toga nisu niti svjesna jer uživaju u aktivnostima (Korošec, 2004; prema Tomasović, 2016).

Istraživanje koje je provedeno kako bi se utvrdilo utječe li učestalost djetetove interakcije s lutkom na ponašanje djece pokazalo je kako su odgojiteljice djecu iz skupine gdje je bila česta uporaba lutke u odgojno-obrazovnom radu procijenile kao više prosocijalnu,

a manje agresivnu u odnosu na kontrolnu skupinu djece u kojoj odgojitelji rijetko ili samo katkad primjenjuju lutku u odgojno obrazovnom radu (Hicela, Sindik, 2011).

Baily Synovitz (1999) navodi mnoga zdravstvena područja u kojima je moguće primijeniti lutkarske sadržaje. Autorica spominje HIV/AIDS edukacije te učenje vrtićke djece o načinima prijenosa klica i bakterija, pružanju prve pomoći te edukacije o oralnoj i osobnoj higijeni koje uz lutku postaju zanimljivije i zabavnije. Također, navodi i korištenje lutki za osvješćivanje o ekologiji, o potrebi brige za okoliš i o recikliranju.

11. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA ZASTUPLJENOSTI LUTKE I LUTKARSKOG MEDIJA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

11.1. CILJ RADA I ISTRAŽIVAČKA PITANJA

Cilj ovog rada bio je ispitati stavove odgojitelja prema scenskoj lutki te uvidjeti kolika je zastupljenost lutke u predškolskim ustanovama. U ovom radu posvećujem se odgojiteljima i njihovom korištenju lutke u odgojno-obrazovnom radu.

Istraživačka pitanja koja se u ovom radu postavljaju jesu sljedeća:

1. Kakav je odnos odgojitelja prema lutkama i koriste li se njima?
2. Koliko je lutka i u kojim situacijama prisutna u radu odgojitelja?
3. Koju vrstu scenskih lutaka odgojitelji najčešće koriste u radu?
4. Imaju li odgojitelji zastupljenu (fizički) scensku lutku u sobi dnevnog boravka?

11.2. UZORAK I PRIKUPLJANJE PODATAKA

Istraživanje je provedeno u srpnju u razdoblju od sveukupno 2 tjedna. Istraživanje je transversalno s obzirom da je provedeno jednokratno.

Ciljana populacija ovog istraživanja su odgojitelji koji su zaposleni, odnosno odgojitelji koji imaju barem minimalni radni staž (0-5 godina) jer se ispitalo koliko je lutka zastupljena u njihovom odgojno-obrazovnom radu. U ispunjavanju ankete mogli su sudjelovati odgojitelji iz svih županija Republike Hrvatske. Ukupan broj prikupljenih i valjanih anketa iznosi 147.

Anketni upitnik je odgojiteljima distribuiran putem Facebook grupa i putem e-maila. U prilogu rada nalazi se primjerak anketnog upitnika.

11.3. ANKETNI UPITNIK

Anketni upitnik bio je u potpunosti anoniman kako bi odgojitelji mogli biti što iskreniji. Anketa je sadržavala 39 pitanja koja se mogu svrstati u različite kategorije.

Prvi dio anketnog upitnika odnosio se na spol i godine odgojitelja, godine radnog staža, u kojoj županiji odgojitelj živi, koje obrazovanje je završio i gdje.

U drugome dijelu anketnog upitnika željelo se istražiti kakvo je obrazovanje odgojitelja o lutkarstvu i scenskoj kulturi. Odgojitelji su bili pitani jesu li u svom formalnom obrazovanju imali kolegij o lutkarstvu i scenskoj kulturi, jesu li se samoinicijativno obrazovali o temi lutaka i lutkarstva, jesu li pohađali neko umjetničko obrazovanje izvan redovitog školovanja i ako da, koliko su ga pohađali te su trebali sami procijeniti kakvo je njihovo poznavanje lutkarsko-scenskog područja s obzirom na prethodno obrazovanje. Također, trebali su odabrati slažu li se ili ne s činjenicom da je odgojiteljima ponuđeno dovoljno radionica/edukacija koje bi ih potaknule da osvijeste važnost korištenja lutke u radu s djecom i koje bi ih educirale na koji način to mogu ostvariti. Na temelju ovih pitanja željelo se istražiti koliko su odgojitelji obrazovani o lutkama i koliko njih se dodatno usavršava na području lutkarstva i scenske kulture.

Treći dio pitanja odnosio se na posjećivanje kazališnih lutkarskih predstava i dolazak istih u vrtić te posjeduje li vrtić potrebne materijale za provedbu lutkarskih aktivnosti. Nadalje, odgojitelji su odgovarali koje lutke najčešće koriste u radu, koliko često koriste lutke, rade li lutkarske igrokaze s djecom i izrađuju li scenske lutke. Ispitalo se i njihovo mišljenje koliko je bitan lutkarski svijet za djecu, smatraju li da im lutka pomaže u radu s djecom te jesu li kompetentni za primjenu lutke u ostvarivanju kurikularnih ciljeva.

11.4. MJERENJE

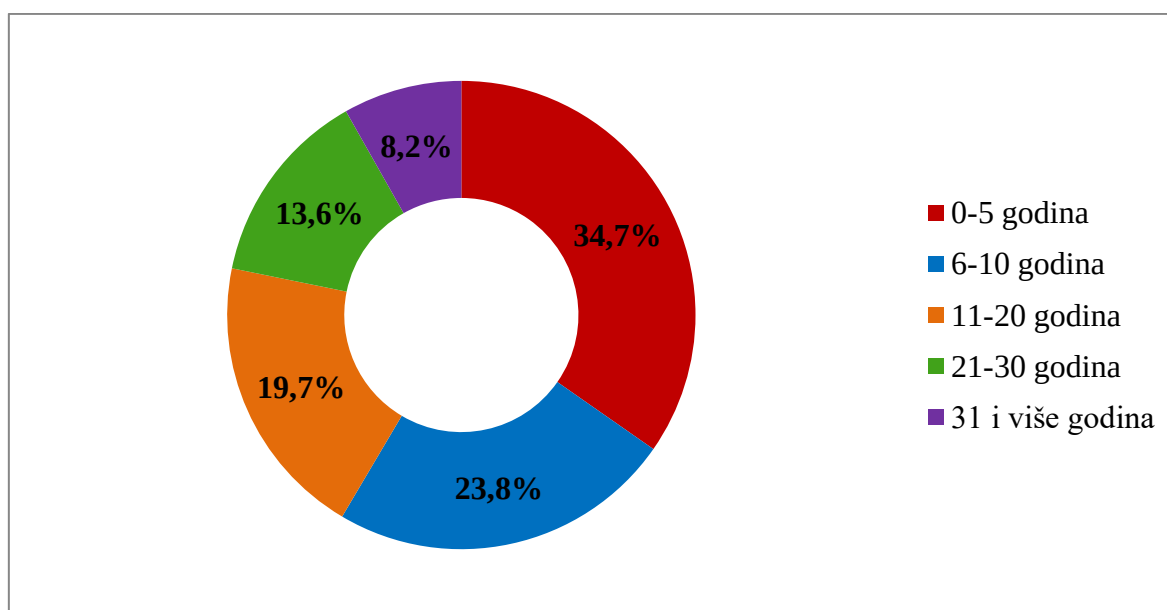
Ispitanicima je ponuđeno nekoliko kategorija pitanja. Na nekoliko pitanja odgojitelji su odgovarali s odgovorima „da“ ili „ne“ pa je kod nekih pitanja na koje su odgovorili „da“ bio ostavljen prostor za otvorene odgovore kako bi sami mogli navesti u okviru kakvog usavršavanja su se samoinicijativno obrazovali o temi lutaka i lutkarstva te kakvo su umjetničko obrazovanje izvan redovitog školovanja pohađali. Također, otvoreni tip odgovora

bio je i kod pitanja koje materijale za provedbu lutkarskih aktivnosti posjeduje vrtić u kojem rade te koja je scenska lutka fizički zastupljena u sobi dnevnog boravka. Većina pitanja je bila zatvorenog tipa gdje se ispitanicima nudila određena lepeza odgovora. Odgovori ispitanika su statistički obrađeni te su pokazatelj zastupljenosti lutke i lutkarskog medija u predškolskim ustanovama odnosno u odgojno-obrazovnom radu odgojitelja.

12. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Provedeno istraživanje o zastupljenosti lutke i lutkarskog medija u predškolskim ustanovama, rezultiralo je brojem od 147 valjanih anketa, raspoloživih za obradu podataka.

Utvrđeno je da su 100% anketa ispunile odgojiteljice. Drugim riječima, nijedan odgojitelj nije se odazvao istraživanju. Raspon godina odgojiteljica koje su ispunile anketu je od 22 do 63 godine. Godine radnog staža odgojiteljica prikazane su u Grafu 1.

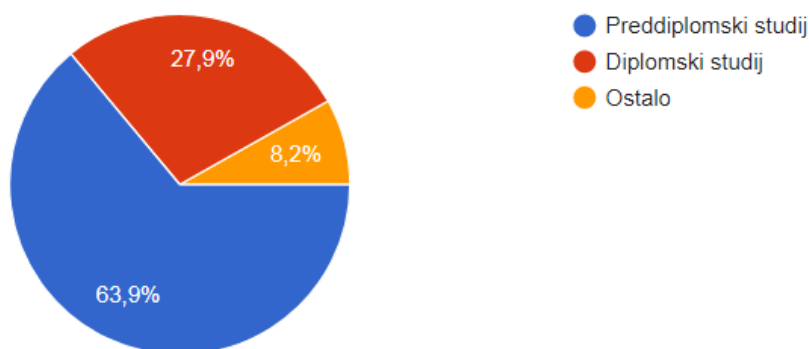

Graf 1: Godine radnog staža odgojiteljica

Obradom podataka, pokazalo se da najviše odgojiteljica, njih 56 (38,1%) živi u županiji Grad Zagreb, zatim njih 18 (12,2%) živi u Splitsko-dalmatinskoj županiji, njih 15 (10,2%) u Zagrebačkoj županiji, 7 (4,8%) u Sisačko-moslavačkoj županiji kao i u Primorsko-goranskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji, 6 (4,1%) u Varaždinskoj županiji, 5 (3,4%) u Zadarskoj županiji, 4 (2,7%) u Osječko-baranjskoj, Šibensko-kninskoj i Međimurskoj županiji, 3 (2%) u Krapinsko-zagorskoj, Brodsko-posavskoj i Istarskoj županiji, 2 (1,4%) u Koprivničko-križevačkoj, 1 (0,7%) u Karlovačkoj, Bjelovarsko-bilogorskoj i Požeško-

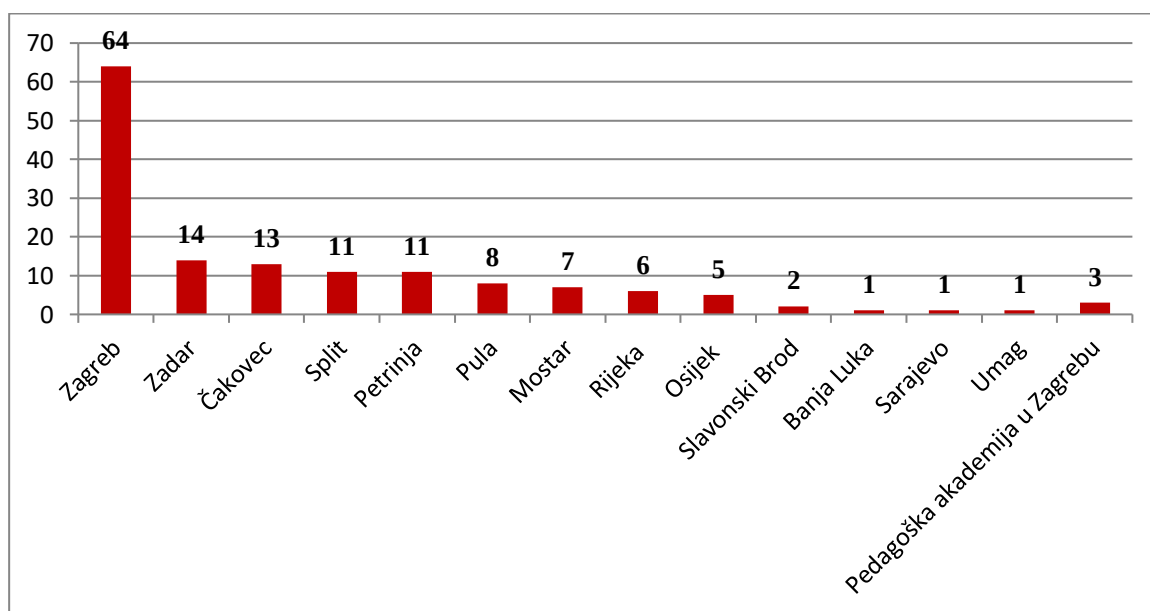
slavonskoj županiji. Nema podataka iz Ličko-senjske, Virovitičko-podravske i Vukovarsko-srijemske županije.

Rezultati pokazuju da su 94 (63,9%) odgojiteljice završile preddiplomski studij, 41 (27,9%) odgojiteljica je završila diplomski studij i 12 (8,2%) odgojiteljica odgovorilo je odgovorom „ostalo“ (Graf 2).

Graf 2: Završena razina obrazovanja odgojiteljica

Odgojiteljice su navodile razne gradove gdje su završile studij. Najviše odgojiteljica je završilo studij u Zagrebu, njih 64. Nadalje, 14 odgojiteljica u Zadru, 13 odgojiteljica u Čakovcu, 11 odgojiteljica u Splitu i 11 odgojiteljica u Petrinji, 8 odgojiteljica u Puli, 7 odgojiteljica u Mostaru, 6 odgojiteljica u Rijeci, 5 odgojiteljica u Osijeku, 2 odgojiteljice u Slavonskom Brodu te po 1 odgojiteljica u Banja Luci, Sarajevu i Umagu. Iz odgovora „ostalo“, vidljivo je da su 3 odgojiteljice završile Pedagošku akademiju u Zagrebu. (Graf 3).

Graf 3: Gdje su odgojiteljice završile studij?

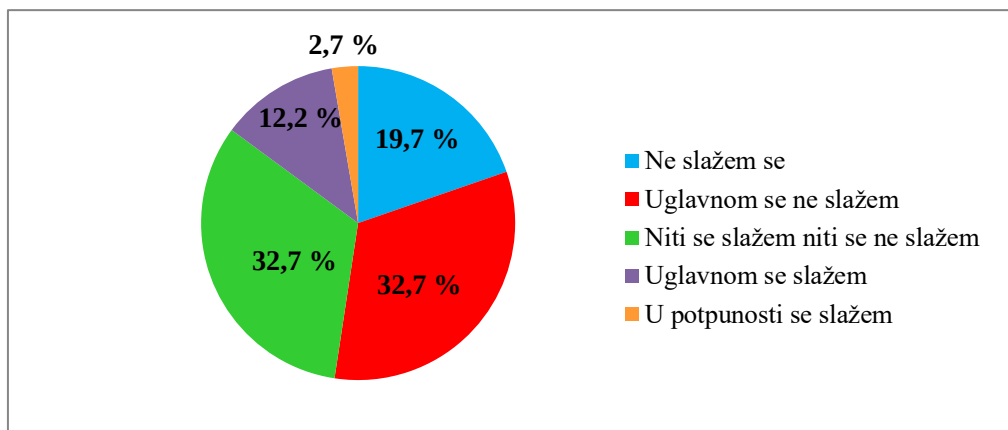
Na pitanje jesu li odgojitelji kroz svoje formalno obrazovanje imali kolegij o lutkarstvu i scenskoj kulturi, odgovor je bio očekivan. Naime, od ukupno 147 odgojiteljice, njih 146 (99,3%) odgovorilo je potvrdno.

Odgojiteljice se u manjoj mjeri samoinicijativno obrazuju o temi lutaka i o lutkarstvu. Istraživanje je pokazalo da je ipak 36 (24,5%) odgojiteljica pohađalo neku vrstu usavršavanja. Odgovori su sljedeći: tečaj izrade lutaka, SRC Milana Sachsa, Lutkarsko kazalište Za bregom, Lutkarski studio Kvak, stručna usavršavanja putem seminara, Abeceda lutkarstva, ZKM lutkarski studio i lutkarsko studio ZKL, edukacije kod Krune Tarle, Ivane Pokrivke i Vlaste Pokrivke, Međunarodni dječji festival u Šibeniku, Dječje kazalište Branka Mihaljevića Osijek, edukacija za odgojitelje Lutkarskog kazališta Svijet lutaka, Projekt „Lutka“ s dr. Hicela Ivon i kreativne radionice za izradu lutaka od filca, radionice koje provodi Ivka Babić, Agencija za odgoj i obrazovanje, usavršavanje u sklopu studija waldorfske pedagogije, PIF radionice, razna predavanja i stručna literatura.

Sljedeće pitanje je pokazalo kako je 41,5%, odnosno 61 odgojitelj imao neko umjetničko obrazovanje izvan redovitog školovanja, a njih 85 (58,5%) nije. Pod umjetničko obrazovanje odgojiteljice su navodile glazbenu školu, tamburaški orkestar i zbor, folklorno društvo, ciklus seminara Ethno za folklorno stvaralaštvo (Goran Knežević), edukacije o lutkama, likovne radionice, plesne radionice, ZKM učilište, tečaj šivanja i krojenja, baletnu školu te radionice na Međunarodnom dječjem festivalu. Najviše odgojiteljica je pohađalo umjetničko obrazovanje u razdoblju od 0 do 1 godine, njih 101 (68,7%). Obrazovanje koje je trajalo 2-5 godina pohađalo je 28 (19%) odgojiteljica, 11 (7,5%) odgojiteljica je umjetničko obrazovanje pohađalo 6-10 godina, a njih 7 (4,8%) više od 10 godina.

U anketi je 44,9% odnosno 66 odgojiteljica procijenilo svoje poznavanje lutkarsko-scenskog područja s obzirom na prethodno obrazovanje kao dobro, njih 27 (18,4%) kao vrlo dobro i tek 2 (1,4%) odgojiteljice kao izvrsno. Ne tako dobar pokazatelj je to da 47 (32%) odgojiteljica svoje poznavanje ocjenjuje kao slabo, a njih 5 (3,4%) kao nikakvo.

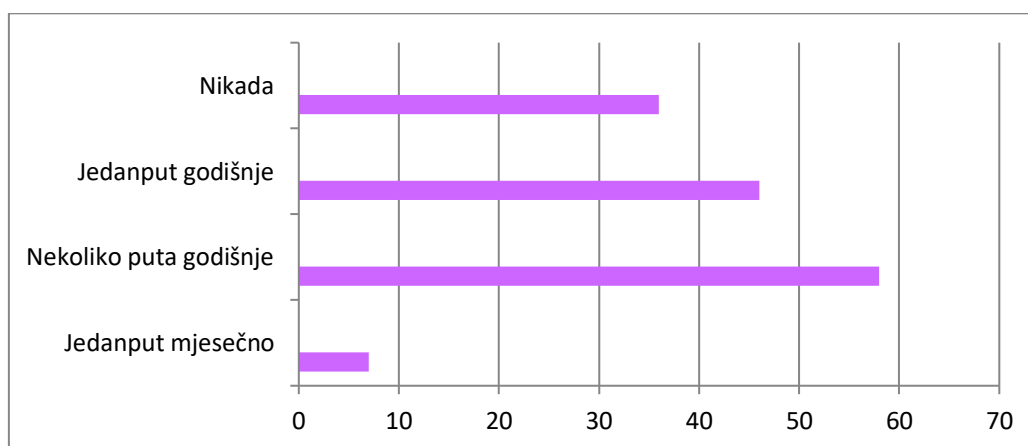
Samo 5 odgojiteljica se u potpunosti slaže s tvrdnjom da je odgojiteljima ponuđeno dovoljno radionica/edukacija koje bi ih potaknule da osvijeste važnost korištenja lutke u radu s djecom i koje bi ih educirale na koji način to mogu ostvariti, njih 4 se uglavnom slažu s tom tvrdnjom, 48 odgojiteljica se niti slaže niti ne slaže, također 48 odgojiteljica se uglavnom ne slaže i 29 odgojiteljica se ne slaže s tvrdnjom. (Graf 4).

Graf 4: „Odgojiteljima je ponuđeno dovoljno radionica/edukacija koje bi ih potaknule da osvijeste važnost korištenja lutke u radu s djecom i koje bi ih educirale na koji način to mogu ostvariti.“

U anketi su se odgojiteljice velikom većinom izjasnile da posjećuju kazališne lutkarske predstave. Naime, njih 13 (8,8%) posjećuje predstave jedanput mjesečno, 71 (48,3%) odgojiteljica nekoliko puta godišnje, 46 (31,3%) odgojiteljica jedanput godišnje, ali ima i 17 (11,6%) odgojiteljica koje nikada ne posjećuju kazališne lutkarske predstave.

Na pitanje „Koliko često djecu iz svoje skupine u vrtiću vodite na kazališne lutkarske predstave?“ njih 7 (4,8%) navodi jedanput mjesečno, 58 (39,5%) nekoliko puta godišnje, 46 (31,3%) jedanput godišnje i 36 (24,5%) nikada. (Graf 5).

Graf 5: „Koliko često djecu iz svoje skupine u vrtiću vodite na kazališne lutkarske predstave?“

Svaki odgojitelj mora biti na vrijeme obaviješten o dolasku lutkarske skupine u vrtić kako bi pripremio djecu, ali i sebe za lutkarsku predstavu. Na taj način naglašava se važnost i

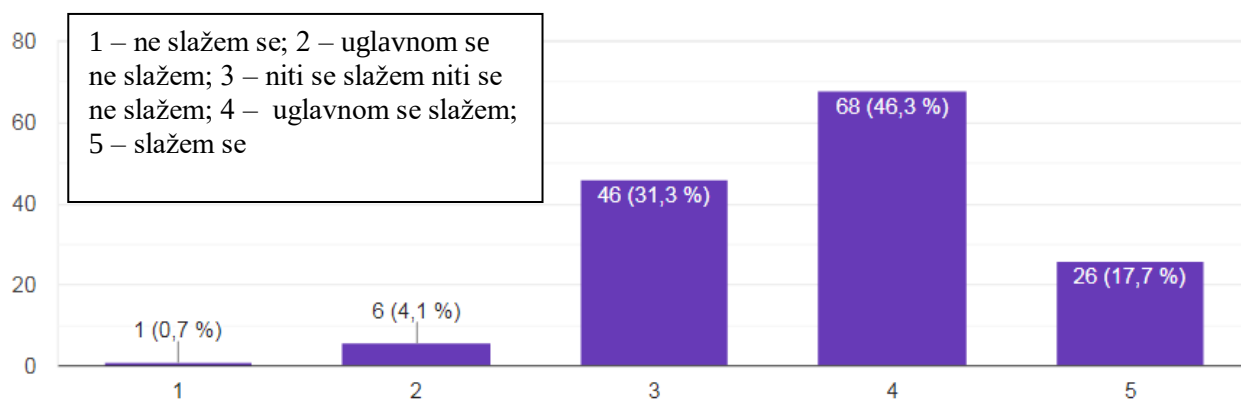
ljepota toga događaja. 31 (21,1%) odgojiteljica navodi da ih jedanput godišnje posjećuju lutkarske skupine u vrtiću, 98 (66,7%) odgojiteljica navodi nekoliko puta godišnje, 2 odgojiteljice (1,4%) jedanput mjesečno i 16 (10,9%) odgojiteljica govori kako ih nikada ne posjećuju lutkarske skupine u vrtiću.

Suvremeni pristupi koji su usmjereni na dijete naglašavaju koliko jevažno kvalitetno materijalno okruženje za cjelovit djetetov razvoj, no unatoč tome, nisu svi vrtići adekvatno materijalno opremljeni. To nam ukazuje i podatak da je 57 (38,8%) odgojiteljica reklo kako vrtić ne posjeduje potrebne materijale za provedbu lutkarskih aktivnosti, dok je njih 90 (61,2%) reklo da vrtić posjeduje potrebne materijale. Materijali koje su odgojiteljice navodile su: veći i manji paravani, pozornica, lutke svih vrsta, razni rekviziti, scena tj. veliko platno, mini scena, mobilno kazalište lutka, reflektor, materijal za izradu lutaka, neoblikovani materijal, kostimi, projektor, glazbene matrice, kazalište sjena, kuhače, razne scenografije vlastite izrade, Kamishibaibox (priča u slikama). Jedna odgojiteljica je dala zanimljiv odgovor u kojem je napisala „U vrtiću je оформljen lutkaraski tim u kojem skupina odgojitelja priprema i izvodi za djecu razne predstave (najčešće lutkarske), dok je druga odgojiteljica također istakla „Tim ljudi spremnih na suradnju i konstruktivnu kritiku“. Iz toga možemo zaključiti da nam je materijal itekako potreban, no jednako je važan i kolektiv koji shvaća vrijednost lutkarskih aktivnosti.

Nadovezujući se na gore spomenutu vrijednost lutkarskih aktivnosti, odgojiteljice su, njih 109 (74,1%) istakle kako im je lutkarski svijet u odgoju djeteta i u radu s djecom bitan koliko i druge aktivnosti, a njih 31 (21,1%) ističe kako im je to jako bitno. Pokazalo se i kako 7 (4,8%) odgojiteljica nema nikakvo mišljenje o tome.

Istraživanje je pokazalo da odgojiteljice najčešće koriste štapne lutke (46,9%) i ginjole (25,2%), zatim prstne lutke (12,2%) te zijevalice (9,5%). Samo jedna odgojiteljica je navela kako najčešće koristi marionete. Ovaj podatak ne čudi zato što su marionete po svojoj posebnosti izrade i animacije najzahtjevnije odnosno najsloženije od svih lutkarskih formi. 5,4% odgojiteljica se izjasnilo kako najčešće u svom radu koristi neku drugu vrstu lutaka od ovih maloprije spomenutih.

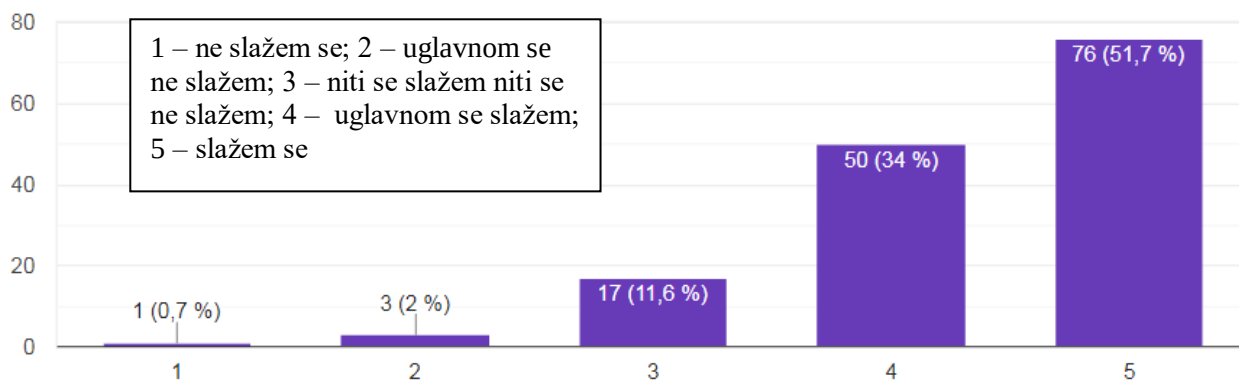
Na pitanje „Smatrate li da je lakše ispuniti ulogu odgojitelja i zadovoljiti razvojne potrebe djece kroz lutkarski svijet?“ rezultati su pokazali sljedeće: (Graf 6).

Graf 6: „Smatrate li da je lakše ispuniti ulogu odgojitelja i zadovoljiti razvojne potrebe djece kroz lutkarski svijet?“

Što se tiče korištenja lutke u radu s djecom, 51 (34,7%) odgojiteljica koristi lutku jednom mjesečno, 48 (32,7%) odgojiteljica koristi lutku jednom tjedno, a njih 32 (21,8%) više puta tjedno. Čak 11 odgojiteljica (7,5%) koristi lutku svaki dan, a potpuno oprečno od toga, 5 (3,4%) odgojiteljica lutku ne koristi nikada.

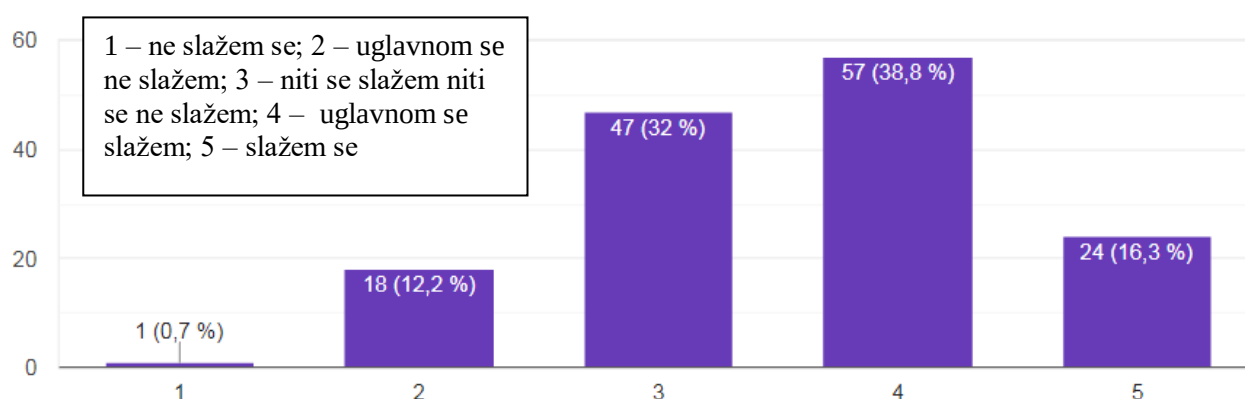
Pokazalo se kako mnogi odgojitelji doista vjeruju u moć lutke u radu s djecom. Rezultati su prikazani u Grafu 7.

Graf 7: „Vjerujem u moć lutke.“

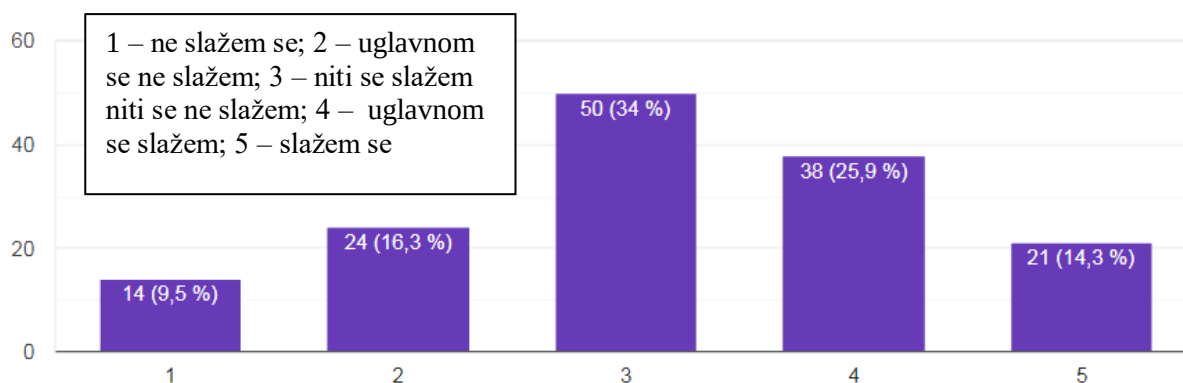
Za razvoj kreativnosti kod djeteta bitna je poticajna okolina, ali i kreativni odgojitelj. Takvi odgojitelji svojim primjerom potiču djecu. Čak 130 (88,4%) odgojiteljica smatra sebe kreativnom osobom, dok njih 17 (11,6%) to ne bi za sebe reklo.

U anketnom upitniku odgojitelji su trebali odgovoriti smatraju li da imaju potrebne kompetencije za primjenu lutke u ostvarivanju kurikularnih ciljeva. Većina odgojitelja smatra da ima dok ostatak rezultata upućuje na nesigurnosti i na nedostatak kompetencija odgojitelja za primjenu lutke u ostvarivanju kurikularnih ciljeva. Rezultati su prikazani u Grafu 8.

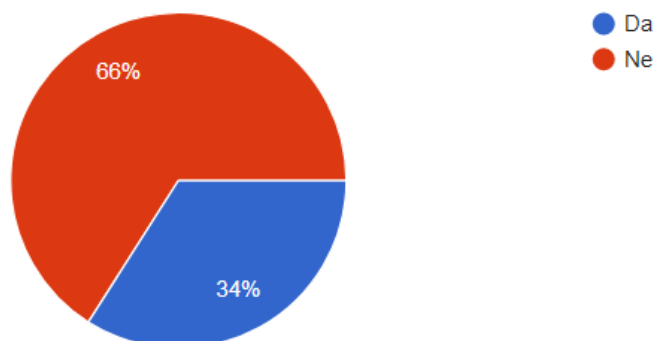
Graf 8: „Smatram da imam potrebne kompetencije za primjenu lutke u ostvarivanju kurikularnih ciljeva.“

Na pitanje znaju li izrađivati sve vrste lutaka, prevladao je odgovor „niti se slažem niti se ne slažem“. Drugim riječima, odgojitelji nisu u potpunosti sigurni u svoje znanje o izrađivanju lutaka. Ostatak rezultata prikazan je u Grafu 9.

Graf 9: „Znam izrađivati sve vrste lutaka.“

Istraživanje je pokazalo da ima više odgojiteljica koje ne organiziraju radionice s djecom gdje izrađuju zajedno scenske lutke za igrokaze nego odgojiteljica koje to organiziraju. (Graf 10).

Graf 10: „Organiziram radionice s djecom gdje izrađujemo zajedno scenske lutke za igrokaze.“

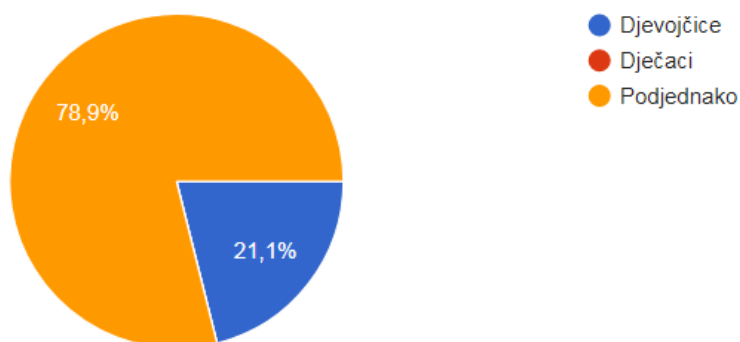
One odgojiteljice koje organiziraju takve radionice, najčešće to rade jednom mjesečno (72,9%).

Prema Pokrivka (1978) odgojitelj, ovisno o uzrastu djece, tokom jedne godine planira provođenje pet do deset lutkarskih igrokaza s gotovim dramskim tekstom ili dramatizacijama priča. U ovom istraživanju, rezultati si pokazali da najviše odgojiteljica (55,1%) radi igrokaze jednom mjesečno u svojoj odgojnoj skupini. Njih 26,5% to čini jednom tjedno, a 8,8% odgojiteljica radi igrokaze čak više puta tjedno. 14 odgojiteljica (9,5%) od njih 147, nikada ne radi igrokaze s djecom u svojoj skupini.

Lutkarska improvizacija je osnovna forma lutkarskih igara i preduvjet je za složenije lutkarske forme. Samo 5 odgojiteljica radi improvizacije s lutkom svaki dan, 32 odgojiteljice rade improvizacije više puta tjedno, njih 48 jednom tjedno, a 51 odgojiteljica to čini jednom mjesečno. Ipak, pokazalo se da 11 odgojiteljica nikada ne radi improvizacije s lutkom/lutkama.

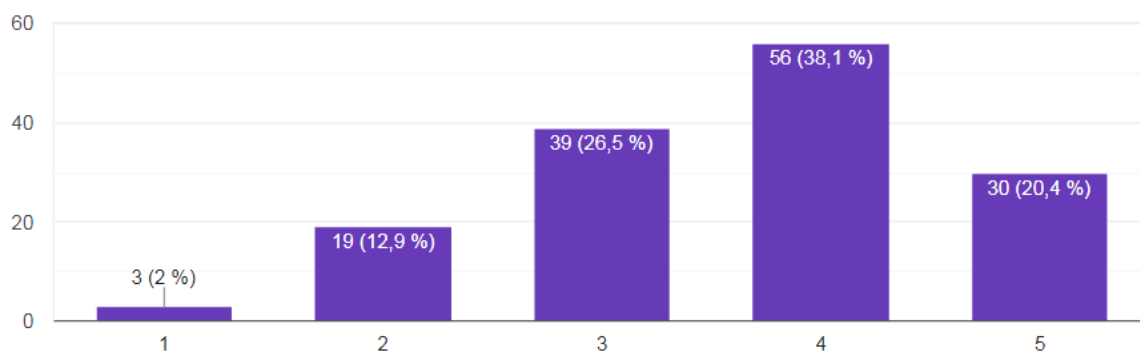
Rezultati su pokazali kako su djeca zainteresirana za oblik rada u kojem su uključene lutke, što i ne čudi. Naime, 24 odgojiteljice (16,3%) procjenjuju da su djeca izrazito zainteresirana za takav oblik rada, 88 (59,9%) odgojiteljica smatra da su djeca u većoj mjeri zainteresirana, 30 (20,4%) odgojiteljica osrednje i samo njih 5 (3,4%) da su djeca malo zainteresirana. O tome, tko je više zainteresiran za način rada u kojem je zastupljena lutka,

velika većina odgojiteljica je rekla kako su zapravo djevojčice i dječaci podjednako zainteresirani. (Graf 11).

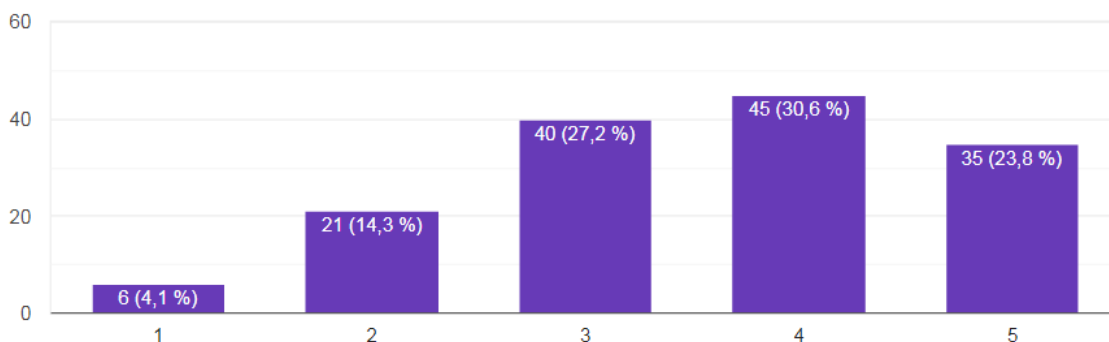
Graf 11: „Tko je više zainteresiran za način rada gdje je zastupljena lutka?“

Veliki broj odgojiteljica smatra da im lutka pomaže u svakodnevnim situacijama u komunikaciji s djecom. (Graf 12).

Graf 12: „Lutka mi pomaže u svakodnevnim situacijama u komunikaciji s djecom.“

Uključivanjem lutke u problemske i konfliktne situacije te uz pomoć odgojiteljevih lutkarskih improvizacija i dramatizacija djeca će lakše naučiti prevladati svađe i rješavati sukobe na prihvatljiv način (Ivon, 2010). Sukladno tome, rezultati pokazuju kako većina odgojiteljica doista vjeruje da im lutka pomaže u rješavanju sukoba koji se pojave unutar vrtićke skupine. (Graf 13).

Graf 13: „Lutka mi pomaže u rješavanju sukoba koji se pojave unutar vrtićke skupine.“

Lutka može biti sredstvo motivacije djece za neku aktivnost. 25 (17%) odgojiteljica nikada ne koristi lutku u te svrhe. Jednom mjesečno lutku kao sredstvo motivacije koristi 55 (37,4%) odgojiteljica, jednom tjedno 29 (19,7%) odgojiteljica, više puta tjedno 37 (25,2%) odgojiteljica i svaki dan samo 1 odgojiteljica.

Na pitanje imaju li odgojiteljice zastupljenu (fizički) scensku lutku u sobi dnevnog boravka čak 54,4% odnosno 80 odgojiteljica odgovorilo je ne, a manje od pola odgojiteljica (45,6%) odgovorilo je da. Odgojiteljice su najviše navodile ginjol lutku, zatim zijevalice i štapne lutke, prstne lutke, lutke za stolnu predstavu i plošne lutke. Također, odgojiteljice su navodile i lutke po imenu; npr. Medo kauboj, Veseljko, Lutak Kukuruzutak, Maca Papučarica, Vuk koji je htio biti druge boje, Čarapojedci, Strašilo, Aflatot, Paško, lutka Cookie the Cat za provođenje engleskog jezika, Vjeverica Sportić (lutka koja je ujedno maskota grupe), Željko Znatiželjko..

Velika većina odgojiteljica, njih 130 (88,4%) ističe kako su scenske lutke dostupne djeci, dok njih 17 (11,6%) ističe kako scenske lutke nisu dostupne djeci na dohvat ruke u sobi dnevnog boravka.

13. RASPRAVA

Istraživanje o zastupljenosti lutke i lutkarskog medija u predškolskim ustanovama provela sam kako bih uvidjela prepoznaju li odgojitelji važnost utjecaja scenske lutke na dječje živote od najranije dobi te koliko doista odgojitelji koriste lutkarski svijet i koje lutke najčešće koriste. Prije svega, velika većina odgojitelja nije zadovoljna količinom radionica/edukacija koje su ponuđene odgojiteljima, a koje bi ih potaknule da osvijeste važnost korištenja lutke u radu s djecom i koje bi ih educirale na koji način to mogu ostvariti. Vrtićima, pa i osnovnim školama, ograničena su sredstva za stručna usavršavanja pa

su odgojitelji primorani samoinicijativno se obrazovati, a u ovom istraživanju to čini samo 36 odgojitelja od ukupno 147. Dramski pedagozi sve češće naglašavaju veliku važnost uvođenja dramskog odgoja u vrtiće i škole, čiji je cilj poticanje razvoja osobnosti pojedinca, isto nalaže i kurikularna refoma. Pronašla sam kako se u lutkarskom kazalištu „Svijet lutaka“ nude besplatne radionice za odgojitelje/učitelje. Radionice se sastoje od teorijskog i praktičnog dijela. Izrađuju se razne vrste lutaka, a dio aktivnosti sastoji se od vježbanja lutkarske abecede animacijom nastalih lutaka te se prilagođavaju priče za lutkarsku predstavu i stvaranje predstave. Nadalje, postoje i seminari-radionice Pjetlić Zlatkokriještić, lutkarske edukacije Kruna Tarle, seminar Korak po korak za rad s djecom na uvažavanju različitosti uz pomoć lutke, Učilište ZKM – lutkarski studio... Rezultati anketnog upitnika su pokazali da su odgojitelji nesigurni te procjenjuju kako im nedostaje kompetencija za primjenu lutke u ostvarivanju kurikularnih ciljeva (ukupno 44,9%). Također, manje od pola odgojitelja je reklo da zna izrađivati sve vrste lutaka.

Često nailazimo na vrtiće koji uopće ne posjeduju materijale za provedbu lutkarskih aktivnosti što je pokazalo i ovo istraživanje jer je više od jedne trećine ispitanika reklo kako vrtić ne posjeduje potrebne materijale. Gotovo sve odgojiteljice su pokazale da lutkarski svijet smatraju jako bitnim te bitnim koliko i druge aktivnosti u obavljanju svojih pedagoških ciljeva u samom odgoju, dok samo 4,8% nema nikakvo mišljenje o tome.

Gotovo 50% odgojitelja najčešće koristi štapne lutke. Pojam štapne lutke obuhvaća čitavu jednu porodicu različitih tipova, koji sežu od onih najjednostavnijih kao što su svakodnevni predmeti koji nas okružuju, a imaju štap kao sastavni dio, do onih složenih s razrađenim mehanizmom kretanja. Isto tako od minijaturnih, pa sve do gigantskih lutaka za ulične parade. Varijacije su doista mnogobrojne s obzirom na broj, položaj i vrstu štapova kojima se lutka animira te na odluku o tome koji dijelovi lutke će biti pokretljivi, kao i na predviđen broj animatora. Osim štapnih lutki, veći broj odgojitelja koristi ginjole. Ginjol lutka je vrsta koje je kod djece najradije prihvaćena, a vjerojatno je razlog tome jednostavnost ginjola i lakoća animacije to jest pokretanja lutke.

Skoro 65% odgojitelja smatra da je lakše ispuniti ulogu odgojitelja i zadovoljiti razvojne potrebe djece kroz lutkarski svijet. Mnoge literature upravo govore o tome kako odgojitelji uz pomoć lutke mogu utjecati na socio-emocionalni razvoj, govor, komunikaciju, izražavanje, spoznajni svijet, maštu, kreativnost, stvaralaštvo, psihofizički razvoj, razvoj pozitivne slike, razmišljanje, tjelesni razvoj, ritam, suradnju, stjecanje iskustva.. Odgojitelji,

njih 126 od 147, su se izjasnili da vjeruju u moć lutke u radu s djecom. Ove dobivene rezultate možemo povezati s istraživanjem koje je provela Korošec (2013), a koje pokazuje da odgojitelji imaju pozitivan stav o primjeni i utjecaju lutke na kreativnost i socijalizaciju te ju smatraju učinkovitim sredstvom za učenje. Ipak, istraživanje koje sam provela pokazalo je kako 51 odgojiteljica koristi lutku rijetko odnosno samo jedanput mjesečno, a njih 5 nikada.

Sama riječ, igrokaz, upućuje nas na značenje, kazivati kroz igru. Stoga je igrokaz idealan način učenja i usvajanja novih pojmova i svog znanja potrebnog za lakšu prilagodbu u društvu. Samo 14 odgojitelja nikada ne radi igrokaze s djecom u svojoj odgojnoj skupini. Nadalje, odgojitelji su velikoj većini potvrdili da su djeca zainteresirana za oblik rada u kojem su uključene lutke što i ne čudi jer djetetova povezanost s lutkom započinje još od najranije dobi. Lutka je djetetov prijatelj s kojim komunicira na najslobodniji način jer se uz odrasle osobe ponekad osjeća sputano u izražavanju svojih emocija, osjećaja, želja i potreba, a razlog tomu je autoritativnost odraslih. Lutka u igri i predstavi postaje djetetu izborni autoritet i spontani pa ono lutkino mišljenje prihvaća sa lakoćom. Odgojitelji se slažu s činjenicom da im lutka pomaže u svakodnevnim situacijama u komunikaciji s djecom. Poznato je kako se djeca lakše otvaraju lutki te joj izražavaju svoje želje i misli, probleme i prihvaćaju mišljenje lutke. U ostalim svakodnevnim situacijama, odgojitelji koriste lutku i za rješavanje sukoba koji se pojave unutar vrtićke skupine.

Rezultati pitanja o tome imaju li odgojitelji fizički zastupljenu scensku lutku u sobi dnevnog boravka su me najviše iznenadili. Naime, više od pola (54,4%) odgojitelja jer reklo kako nema scensku lutku u sobi dnevnog boravka. To znači da lutka nije na dohvat ruke niti djeci niti odgojitelju. S druge strane, čak 88,4% odgojitelja je reklo da su scenske lutke dostupne djeci na dohvat ruke. Ovi podaci zbunjuju stoga je teško procijeniti stvarnu zastupljenost lutke. Međutim, ostatak rezultata nam je ipak dao bolji uvid o stavovima odgojitelja i o učestalosti korištenja lutke u predškolskim ustanovama. Sukladno rezultatima istraživanja o zastupljenosti lutke u dječjem vrtiću možemo zaključiti kako djeca pokazuju veliki interes za način odgojno-obrazovnog rada u koji su uključene lutke/scenske lutke. Usprkos dječjem interesu, ovo istraživanje je pokazalo da je i dalje mali broj odgajatelja koji svakodnevno upotrebljavaju lutku (7,5%). Stav mnogih odgojitelja o tome kako smatraju da nemaju potrebne kompetencije za primjenu lutke u ostvarivanju kurikularnih ciljeva upućuje na potrebu sustavnije izobrazbe odgajatelja za primjenu lutke kao metode rada u odgojno-obrazovnoj instituciji. Stavovi odgojitelja su pokazali kako odgojitelji prepoznaju korisnost

lutke, vjeruju u njezine dobrobiti i činjenicu da im lutka može olakšati u pristupu djeci, no ipak, veliki je broj odgojitelja koji lutku rijetko primjenjuju u svom radu. Unatoč tome što je poželjno da dijete samo stvara lutku jer na taj način razvija mnoge vještine i sposobnosti, dvije trećine odgojitelja je reklo kako ne izrađuje scenske lutke s djecom.

Sudionici ispitivanja izrečenim stavovima o tome pomaže li im lutka u svakodnevnim situacijama u komunikaciji s djecom potvrđuju podatke istraživanja Ivon (2005) koje pokazuje da odgojitelji nedostavno uviđaju mogućnosti komuniciranja s djecom preko lutke (Ivon, 2010). Naime, rezultati mog istraživanja pokazuju kako više od 40% odgojiteljica smatra da im lutka ne pomaže u komunikaciji s djecom i da im ne pomaže u rješavanju sukoba koji se pojave.

Istražujući dublje ovu temu i pišući svoj rad, shvatila sam da gotovo i nema istraživanja o zastupljenosti lutke u predškolskim ustanovama, stoga nisam mogla svoje rezultate istraživanja usporediti s već postojećim rezultatima.

14. ZAKLJUČAK

Ogroman potencijal koji lutka posjeduje i njezina neizmjerena vrijednost u radu s djecom su u potpunosti neupitni. Scenska lutka u vrtiću djetetu omogućava razvijanje estetskog, kognitivnog, socijalnog i emocionalnog osjećaja. Manje je bitno o kojoj vrsti lutke je riječ i jesu li lutke jednostavne ili složene, važnije je što one predstavljaju. Unatoč tome što mnogi odgojitelji pokazuju kako razumiju dobiti koji proizlaze iz korištenja lutke, manji broj njih ih koriste u praktičnom radu te osjećaju nesigurnost ili smatraju da ju je teško uklopiti u izvršenje kurikularnih ciljeva. Odgojitelj bi trebao biti vođen svojom kreativnošću te poznavati i razumjeti značenje lutke. Na taj način će obogatiti odgojno-obrazovni rad u dječjem vrtiću, lakše komunicirati s djecom te otkriti sposobnosti i talente svakog djeteta. Poželjno je i da dijete samo stvara lutku, da samo smisli izgled lutke i oživi je vlastitom energijom. Najjednostavnije lutke su naši dijelovi tijela, kao i sve što se nalazi oko nas, samo je potrebno dati pokret i glas te na taj način lutku oživjeti. Lutka pomaže djetetu izraziti vlastite osjećaje te im omogućava neizravnu komunikaciju sa svojom okolinom. Scenska lutka svaki puta iznova oduševljava svojom pokretljivošću, nježnošću i duhovitošću, stoga koliko god ju odgojitelji koristili djeca će ju uvijek s radošću prihvatiti.

Cilj ovog rada bio je ispitati stavove odgojitelja prema scenskoj lutki te uvidjeti kolika je zastupljenost lutke u predškolskim ustanovama. Na temelju dobivenih rezultata može se reći da velika većina odgojiteljica prepoznaje lutku kao korisno sredstvo za mnoge izazove s kojima se susreću u odgojno-obrazovnom procesu. Velika većina odgojiteljica smatra kako je premalo radionica i edukacija koje bi ih educirale na koji način mogu koristiti lutku u svom radu. Pokazalo se i kako mnogi vrtići uopće ne posjeduju materijale za lutkarske aktivnosti. Lutke koje odgojitelji najčešće koriste u radu su štapne lutke i ginjol lutke.

Djetetu je potrebna lutka u predškolskom razdoblju jer ono tada počinje glumiti događaje iz vlastite mašte, ali i stvarnog života. Lutka potiče djetetovu maštu i stvaralaštvo te povezuje gotovo sva područja važna za djetetov razvoj, razumijevanje, pokret, govor i suživot s okolinom. Lutka pokreće djetetov misaoni i emocionalni svijet te mu omogućava da se bogatije izražava. Dijete s lutkom u ruci mnogo priča, daje glas lutki, oblikuje rečenice, igra se i ponavlja riječi te izmišlja dijaloge. Dijete se na taj način samoizražava, ali i socijalizira. Brojne su vrijednosti primjene lutke u radu, od stvaranja pozitivne slike o sebi

i drugima, usvajanja moralnih vrijednosti, do ispunjavanja obrazovnih ciljeva u pozitivnoj atmosferi.

Voljela bih kada bi lutke postale sastavni dio vrtićkih prostorija, no ne kao ukras, već kao prijatelj i sudionik dječje svakodnevnice, njihovih priča i neograničene dječje mašte.

LITERATURA

1. Baily Synovitz, L. (1999). *Using puppetry in a coordinated school health program*. Journal of school health. 69 (4). 145-147
2. Benić Županić, M. (2009). *O lutkama i lutkarstvu*. Zagreb: Leykam international.
3. Benić Županić, M. (2019). *Lutka/r/stvo i dijete*. Zagreb: Leykam international.
4. Coffou, V. (2004). *Lutka u školi : [priručnik za lutkarstvo u nastavi i slobodnim aktivnostima s lutkarskim igrama]*.Zagreb: Školska knjiga.
5. Čečuk, M. (2009). *Lutkari i lutke*. Zagreb: MCUK.
6. Glibo, R. (2000). *Lutkarstvo i scenska kultura*. Zagreb: ekološki glasnik.
7. Hicela, I. i Sindik, J. (2011). Razlike u prosocijalnom i agresivnom ponašanju djece predškolske dobi, ovisno o učestalosti djetetove interakcije s lutkom. *Paediatrica Croatica*, 55 (1), 27-33. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/74325>
8. Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
9. Ivon, H. (2013). Lutka i lutkarska igra u kurikulumu predškolskog odgoja. *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 62(1).
10. (2019). *Lutka je sve, sve je lutka!* / [urednica Teodora Vigato]. Zadar: Sveučilište: Kazalište lutaka.
11. Kraljević, A. (2003). *Lutka iz kutka*. Zagreb: Naša djeca.
12. Majaron, E., Kroflin, L. (2004). *Lutka... divnog li čuda!*. Zagreb: Denona d.o.o.
13. Paljetak, L. (2007). „*Lutke za kazalište i dušu*“. Zagreb: Međunarodni centar za usluge u kulturi.
14. Pokrivka, V. (1978.) *Dijete i scenska kultura*. Zagreb: Školska knjiga.
15. Šimunov, M. Scenska lutka kao poticaj za stvaralaštvo studenata predškolskog odgoja. // *Metodički obzori*. - 2 (2007), 1(3) ; str. 141-154
[URL:http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=19444](http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=19444)
16. Šimunov, M. (2008). Lutkarski igrokazi nepresušani su izvor dječjeg stvaralaštva. *Metodički obzori*, 3(2008)2 (6), 83-99. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/32753>
17. Tomasović, J. (2016). Lutka u odgoju i obrazovanju. *Školski vjesnik*, 65 (Tematski broj), 357-367. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/160227>
18. Varl, B. (2000). *Moje lutke 3*. Zagreb: Biblioteka Lutkanija.
19. Vigato, T. (2011.) *Metodički pristupi scenskoj kulturi*. Zadar: Sveučilište u Zadru.

20. Vukonić-Žunič, J., Delaš, B. (2006). *Lutkarski medij u školi*. Zagreb: Školska knjiga.

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mog rada te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)

POPIS GRAFOVA

Graf 1. Rezultati istraživanja – Godine radnog staža odgojiteljica

Graf 2. Rezultati istraživanja – Završena razina obrazovanja odgojiteljica

Graf 3. Rezultati istraživanja – Gdje su odgojiteljice završile studij?

Graf 4. Rezultati istraživanja – „Odgojiteljima je ponuđeno dovoljno radionica/edukacija koje bi ih potaknule da osvijeste važnost korištenja lutke u radu s djecom i koje bi ih educirale na koji način to mogu ostvariti.“

Graf 5. Rezultati istraživanja – „Koliko često djecu iz svoje skupine u vrtiću vodite na kazališne lutkarske predstave?“

Graf 6. Rezultati istraživanja – „Smatram da je lakše ispuniti ulogu odgojitelja i zadovoljiti razvojne potrebe djece kroz lutkarski svijet.“

Graf 7. Rezultati istraživanja – „Vjerujem u moć lutke.“

Graf 8. Rezultati istraživanja – „Smatram da imam potrebne kompetencije za primjenu lutke u ostvarivanju kurikularnih ciljeva.“

Graf 9. Rezultati istraživanja – „Znam izrađivati sve vrste lutaka.“

Graf 10. Rezultati istraživanja – „Organiziram radionice s djecom gdje izrađujemo zajedno scenske lutke za igrokaze.“

Graf 11. Rezultati istraživanja – „Tko je više zainteresiran za način rada gdje je zastupljena lutka?“

Graf 12. Rezultati istraživanja – „Lutka mi pomaže u svakodnevnim situacijama u komunikaciji s djecom.“

Graf 13. Rezultati istraživanja – „Lutka mi pomaže u rješavanju sukoba koji se pojave unutar vrtićke skupine.“

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik

Istraživanje za potrebe izrade diplomskog rada na diplomskom studiju Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

ANKETNI UPITNIK O ZASTUPLJENOSTI LUTKE I LUTKARSKOG MEDIJA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Vaši će odgovori biti u potpunosti anonimni te će biti korišteni isključivo za potrebe istraživačkog rada, stoga Vas molim za iskrenost.

1. DIO

1. Spol: ženski/muški
2. Koliko imate godina? _____
3. Koliko imate godina radnog staža? 0-5 godina; 6-10 godina; 11-20 godina; 21-30 godina; 31 i više
4. U kojoj županiji živite? *Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Sisačko-moslavačka, Karlovačka, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska, Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Zadarska, Osječko-baranjska, Šibensko-kninska, Vukovarsko-srijemska, Splitsko-dalmatinska, Istarska, Dubrovačko-neretvanska, Međimurska, Grad Zagreb*
5. Završili ste: preddiplomski/diplomski studij
6. Gdje ste završili studij? _____

2. DIO

7. Jeste li kroz Vaše formalno obrazovanje imali kolegij o lutkarstvu i scenskoj kulturi?
DA/NE
8. Jeste li se samoinicijativno obrazovali o temi lutaka i lutkarstvu? DA/NE
9. Ako je odgovor na prethodno pitanje DA napišite gdje? U okviru kakvog usavršavanja?

10. Jeste li imali kakvo umjetničko obrazovanje izvan redovitog školovanja (glazbena škola, likovne radionice, folklorno društvo, edukacija o lutkama..)? DA/NE
11. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje br. 3 DA navedite koje? _____
12. Koliko godina ste pohađali umjetničko obrazovanje? (Popunjavaju oni koji su prethodno pitanje odgovorili potvrdno)? 0-1 godine; 2-5 godina; 6-10 godina; više od 10 godina

13. Što mislite kakvo je Vaše poznavanje lutkarsko-scenskog područja s obzirom na prethodno obrazovanje? 1-nikakvo; 2-slabo; 3-dobro; 4-vrlo dobro; 5-izvrsno

14. Odgojiteljima je ponuđeno dovoljno radionica/edukacija koje bi ih potaknule da osvijeste važnost korištenja lutke u radu s djecom i koje bi ih educirale na koji način to mogu ostvariti. 1-ne slažem se; 2-uglavnom se slažem; 3-niti se slažem niti se ne slažem; 4-uglavnom se slažem; 5-u potpunosti se slažem

3. DIO

15. Koliko često posjećujete kazališne lutkarske predstave? 1-nikada; 2-jedanput godišnje; 3-nekoliko puta godišnje; 4-jedanput mjesečno; 5-svaki tjedan

16. Koliko često djecu iz svoje skupine u vrtiću vodite na kazališne lutkarske predstave? 1-nikada; 2-jedanput godišnje; 3-nekoliko puta godišnje; 4-jedanput mjesečno

17. Posjećuju li Vas lutkarske skupine u vrtiću? 1-nikada; 2-jedanput godišnje; 3-nekoliko puta godišnje; 4-jedanput mjesečno

18. Posjeduje li vrtić potrebne materijale za provedbu lutkarskih aktivnosti? DA/NE

19. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje potvrđan navedite neke materijale koje vrtić posjeduje. _____

20. Koliko bitnim smatrate lutkarski svijet u odgoju djeteta i u Vašem radu s djecom? 1-nemam nikakvo mišljenje o tome; 2-nije mi bitno; 3-bitno mi je koliko i ostale aktivnosti; 4-jako mi je bitno

21. Koje vrste scenskih lutaka najčešće koristite u radu? Prstne lutke, ginjole, zijevalice, štapne lutke, marionete, ostalo

22. Smatrate li da je lakše ispuniti ulogu odgojitelja i zadovoljiti razvojne potrebe djece kroz lutkarski svijet? 1-ne slažem se; 2-uglavnom se slažem; 3-niti se slažem niti se ne slažem; 4-uglavnom se slažem; 5-u potpunosti se slažem

23. Koliko često koristite lutku u radu s djecom? 1-nikada; 2-jednom mjesečno; 3-jednom tjedno; 4- više puta tjedno; 5-svaki dan

24. Vjerujem u moć lutke u radu s djecom. 1-ne slažem se; 2-uglavnom se slažem; 3-niti se slažem niti se ne slažem; 4-uglavnom se slažem; 5-u potpunosti se slažem

25. Smatrate li se kreativnom osobom? DA/NE

26. Smatram da imam potrebne kompetencije za primjenu lutke u ostvarivanju kurikularnih ciljeva. 1-ne slažem se; 2-uglavnom se slažem; 3-niti se slažem niti se ne slažem; 4-uglavnom se slažem; 5-u potpunosti se slažem

27. Znam izrađivati sve vrste lutaka (ginjol, zjevalica, marioneta lutka za prst..) 1-ne slažem se; 2-uglavnom se slažem; 3-niti se slažem niti se ne slažem; 4-uglavnom se slažem; 5-u potpunosti se slažem
28. Organiziram radionice s djecom gdje izrađujemo zajedno scenske lutke za igrokaze? DA/NE
29. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje DA napišite koliko često provodite radionice/aktivnosti izrade lutaka s djecom? 1-nikada; 2-jednom mjesečno; 3-jednom tjedno; 4- više puta tjedno; 5-svaki dan
30. Radim igrokaze s djecom u svojoj odgojnoj skupini? 1-nikada; 2-jednom mjesečno; 3-jednom tjedno; 4- više puta tjedno; 5-svaki dan
31. Radim improvizacije s lutkom/lutkama. 1-nikada; 2-jednom mjesečno; 3-jednom tjedno; 4- više puta tjedno; 5-svaki dan
32. Djeca se zainteresirana za takav oblik rada u kojem su uključene lutke? 1-nimalo; 2-malo; 3-osrednje; 4-u većoj mjeri; 5-izrazito
33. Tko je više zainteresiran za način rada gdje je zastupljena lutka? Dječaci/djevojčice/podjednako
34. Lutka mi pomaže u svakodnevnim situacijama u komunikaciji s djecom? 1-ne slažem se; 2-uglavnom se slažem; 3-niti se slažem niti se ne slažem; 4-uglavnom se slažem; 5-u potpunosti se slažem
35. Lutka mi pomaže u rješavanju sukoba koji se pojave unutar vrtićke skupine? 1-ne slažem se; 2-uglavnom se slažem; 3-niti se slažem niti se ne slažem; 4-uglavnom se slažem; 5-u potpunosti se slažem
36. Koristim lutku kao sredstvo motivacije djece za neku aktivnost. 1-nikada; 2-jednom mjesečno; 3-jednom tjedno; 4- više puta tjedno; 5-svaki dan
37. Imam zastupljenu (fizički) scensku lutku u vašoj sobi dnevnog boravka? DA/NE
38. Ako je odgovor na prethodno pitanje DA koja je to lutka? ____
39. Scenske lutke su dostupne djeci, na dohvat ruke, u sobi dnevnog boravka? DA/NE